

1 Sintaksa java

Naredbe, konvencije i komentari

Osnovna jedinica svakog programskog jezika, pa i Java je "naredba", nešto što treba da se u tačno određeno vreme izvrši. Java izvršava svaku naredbu sleva na desno i odozgo na dole (pazeći dobro na naredbe toka, koje to mogu da naruše!). Da bi Java znala da razazna šta je deo jedne, a šta deo druge naredbe, one se razdvajaju znakom tačka-zarez `;`, odnosno neke specijalne naredbe, poput naredbi kontrola toka, definišu takozvane blokove koda, i one se odvajaju unutar vitičastih (velikih) zagrada `{ }`.

Pored naredbi, svaki programski jezik ima svoju konvenciju imenovanja svojih promenljivih. Iako svaki programer ima svoj stil pisanja koda, ove konvencije su uglavnom (ne)pisana pravila kojih se treba čvrsto držati jedino iz preglednosti i lakog vizuelnog usaglašavanja sa tuđim kodovima istog programskog jezika. Neke od najpopularnijih konvencija imenovanja su:

- camelCase - Java, C# i još mnogo drugih programskih jezika koriste baš ovu konveciju
- snake_case - Python je glavni primerak programskog jezika koji koristi ovu konveciju
- cebab-case - Najmanje popularna konvencija; najčešće korišćena u HTML-u ili CSS fajlovima

Uz ove stvari jako je bitno napomenuti da svaki programski jezik dolazi sa **komentarima**. Prosto rečeno, to su naredbe koje se ne

izvršavaju ikada. One su tu samo da bi pomogle programeru, bilo onome ko je pisao taj program ili nekome drugom ko ga čita, da lakše razazna šta određeni delovi koda rade. U Javi, imamo 3 tipa komentara:

- Jednolinijski komentari koji se odvajaju sa `//`. Oni uglavnom služe za kratke i privremene komentare za zadatak naredbu.
- Višelinijski komentari koji se pišu između simbola `/*` i `*/`. Oni služe za duže komentare koji uglavnom nagoveštavaju šta naredni delovi koda treba da odrade.
- Dokumentacioni komentari koji se pišu između simbola `/**` i `*/`. Oni se mogu formatirati i pišu se da omoguće ostalim programerima koji koriste vaše funkcije u svojim programima da jasno i brzo razaznaju njihovu namenu i upotrebu.

Hajdemo da vidimo ovu teoriju primenjenu na praktičnom primeru:

```
package ime.paketa; //naredba koja deklariše ime paketa u
kome stoji naš program

import java.util.Scanner; //naredba koja importuje klasu iz
druge java datoteke (importuje se klasa Scanner iz
biblioteke utility)

public class PrviPrimer { //ime naše klase. Klase se
imenuju po CamelCase konvenciji sa prvim početnim slovom
    // Ovo je jedan jednolinijski komentar
    int x = 5; //Naredba koja deklariše i inicijalizuje
jedan ceo broj, čija je vrednost 5, a ime 'x'
    /* Ovo je
       primer višelinisjkog
       komentara
    */
}
```

```
/** A ovo  
    dokumentacionog */  
}
```

Tipovi primitivnih promenjivih, deklaracija i inicijalizacija

Promenjive čine srž svakog programskog jezika. Kao i u matematici, svaka promenjiva ima svoj tip, svoju vrednost i svoje ime (i ono što ne vidimo dok pišemo kod, svoje mesto u memorijskom prostoru), ali nasuprot promenjivoj u matematici, jedna ista promenjiva u različitim momentima može imati različite vrednosti. Da elaboriram, pogledajmo naredni sistem linearnih jednačina:

$$\begin{aligned}x + y &= 5 \\ x - y &= 3\end{aligned}$$

Promenjive 'x' i 'y' u svakom momentu imaju jedinstvenu (do potencijalno na odabir) vrednost. Čak iako ja, recimo saberem te dve jednačine i dobijem treću:

$$2x = 8$$

vrednosti 'x' i 'y' promenjivih ostaje isti. U sve tri jednačine vrednost promenjive 'x' je 4 (a 'y' je 1). U programskim jezicima, pa i Javi, to ne mora da bude slučaj. Pogledajmo naredni kod:

```
int x = 4; //Vrednost promenjive x je 4  
x = 2; //A sada je njena vrednost postala 2
```

```
int y = x + 10; //vrednost promenjive y je sada 12
x = -3; //vrednost x promenjive je -3 a y je idalje 12
```

Primetimo kako u različitim linijama koda (tj u različitim vremenskim periodima) promenjiva 'x' ima različite vrednosti!

Pored toga, možemo i izvršiti naredni matematički prekršaj:

```
int x = 2; //U ovoj liniji koda x ima vrednost 2
x = x + 5; //a u ovoj, nakon njenog završetka x će imati
vrednost 7
```

Poslednja linija koda, iako matematički neispravna, kaže sledeće:

1. U memorijski prostor označen simbolom 'x' upiši ono što će biti rezultat desne strane jednakosti
2. Uzmi vrednost u memorijskom prostoru označenom simbolom 'x' (što je 5 po prvoj liniji koda) i saberi to sa 2.
3. Dat rezultat, 7, upiši u memorijski prostor 'x'.

Kako je Java Objektno Orijentisan programski jezik, razlikujemo 2 tipa promenjivih:

- Primitivni (Prosti)
- Složeni (Objektni, Kompozitni, Referentni)

Prosti tipovi podataka se dalje dele na:

1. Celobrojne:
  - byte | 1B = 8bit
  - char | 2B = 16bit
  - short | 2B = 16bit
  - int | 4B = 32bit

- long | 8B = 64bit

2. Realne:

- float | 4B = 32bit
- double | 8B = 64bit

3. Logičke:

- boolean | 1bit

Primetimo da, iako se `char` koristi da čuva karaktere, oni se tretiraju kao celi brojevi i nad njima se može vršiti ista aritmetika kao i sa celim brojevima!

Da bi smo Javi naznačili da želimo da rešerujemo sistem u memoriji za odjedjen tip primitivne promenjive, koristimo narednu sintaksu:

```
<tip_promenjive> <jedinstveni_identifikator_promenjive>;
```

Primeri:

```
//Deklarizacija promenjivih
int x; //deklarisali smo jedan ceo broj, dakle rezervisali
smo 4 bajta u memoriji i taj prostor od 4 bajta smo
    //nazvali 'x'
double d;
boolean nekiBoolean; //služeći se obične camelCase
konvencije, kreirali smo jedan boolean sa imenom
nekiBoolean
char karakter;
```

Ovako napisane promenjive uzimaju svoje podrazumevane vrednosti, da bi smo im dodelili neke naše vrednosti, koristimo operator dodele `=`, tako što (ovaj put bez naznačavanja tipa

promenjive; Java je vrlo pametan programski jezik!) napišemo ime promenjive, pa operator dodele i onda odgovarajući literal:

```
<identifikator_promenjive> = <vrednost_promenjive>;
```

Primeri:

```
//Inicijalizacija promenjivih  
x = -5;  
d = 3.14;  
nekiBoolean = true; //logički tipovi mogu biti samo true  
ili false  
karakter = 'c'; //karakter se navode izmedju jednostrukih  
navodnika ''
```

Primetimo da nešto poput:

```
int x = 12;  
int x = -13;
```

nije dozvoljeno, jer se proces deklarizacije promenjive vrši samo jedanput!

Pisanje koda prvenstveno služi za olakšanje i asistenciju čovečanstvu, te se svaki programski jezik trudi da bude što dostupniji i jednostavniji u svojoj primeni, pa tako, Java dopušta da se proces deklarizacije i inicijalizacije objedini u jednu komandu:

```
//Inicijalizacija sa deklarizacijom  
int ceoBroj = 5;  
double realanBroj = 2.71;
```

```
boolean tačno = false;  
char nebuloza = 'Y';
```

Objektni tipovi se razlikuju od primitivnih po tome kako se čuvaju u memorijskom prostoru, pa zato i po svojoj inicijalizaciji/deklaraciji. Oni se uvek pišu sa početnim velikim slovom. Dalja diskusija o objektnim tipovima će uslediti u dogledno vreme, za sada je dovoljno da se upoznamo sa jednim 'hibridnim' tipom podataka, niskom, odnosno nizom karaktera - `String`. `String` je imutabilni (nepromenjivi) tip podataka koji se ponaša i kao objektni tip i kao primitivni tip. Za sve naše potrebe možemo ga postrati kao primitivni tip.

```
String s;  
s = "Zdravo svete!";  
String nekiDrugiString = "Pozdrav svima! Kako ste?";
```

`String` se piše između običnih (duplih) navodnika `" "` i interpretira se kao niz karaktera. Dakle svaki karakter koji se može upisati u `char` može se upisati i u `String`.

Primetimo da ikao sam naglasio da su niske imutabilne, ta imutabilno se odnosi samo na onaj deo koji se odnosi na njihovo ponašanje u memoriji, pa je nešto poput narednog dozvoljeno:

```
String s = "Pozdrav!"; //U ovom momentu promenjiva s ima  
vrednost "Pozdrav!"  
s = "Zbogom."; //a u ovom momentu promenjiva s ima vrednost  
"Zbogom."
```

Operatori

Operatori čine osnovni deo sintakse Java koji nam omogućava da baratamo sa vrednostima naših promenljivih. Najlakše je videti njihovu upotrebu kroz neke jednostavne primere.

1. Operator dodele `=` | infiksno

Operator dodele dodeljuje levoj strani "jednakosti" vrednost koja se nalazi sa njene desne strane. Naravno tipovi tih vrednosti moraju da se podudaraju; ako leva strana jednakosti očekuje ceo broj, onda i krajnje rešenje desne strane mora takodje biti ceo broj!

```
int x = 5; //Dodelili smo promenljivoj x broj 5
```

Nešto poput narednog nije dozvoljeno:

```
int x = 5.2;
```

jer se tipovi ne slažu: sa leve strane se očekuje ceo broj, a sa desne se nalazi realan!

1. Aritmetički operatori:

- Sabiranje/oduzimanje `+/-` | infiksno

```
int x = 5 + 2; //vrednost x-a nakon ove naredbe je 7
int y = x + 3; //vrednost y-a nakon ove naredbe je 10
x = x + y //vrednost x-a nakon ove naredbe je 17
int z = 2 - 10 //vrednost z-a nakon ove naredbe je -8
```

- Obrtaje znaka `-` | prefiksno


```
double d1 = 3.14;  
double d2 = -d1;
```

- Množenje/deljenje * / | infiksno

```
double m = 5.0, n = 3.3; //više promenjivih istog tipa se  
mogu deklarirati u jednoj komandi  
double nekiSlozeniIzraz = ((m*30.2)/(n*0.11) + 15*m);  
double d = 3; //Ovo je dozvoljeno, ali vrednost d  
promenjive će biti 3.0!  
int x = 12/3; //Celobrojno deljenje, rezultat je ceo broj 4  
double y = 12.0 / 3; //ili 12/3.0 <- Realno deljenje,  
rezultat je 4.0
```

- Moduo (ostatak pri deljenju) % | infiksno

```
int x = 37;  
int y = 7;  
int z = x % y; //z = 2, jer je 37 / 7 = 5, a 5 * 7 = 35, pa  
je ostatak 2
```

3. Operatori uvećanja i umanjenja (inkrementacija i dekrementacija) | prefiksno i postfiksno

```
/*  
Uvecanje za 1: ++  
*/  
int x = 5;  
x++; //Uvećava x za jedan nakon izvršavanja čitave naredbe!  
x će imati vrednost 6  
int y = 10;
```

```
++y; //Uvećava y za jedan pre izvršavanja ostatka naredbe!  
y će imati vrednost 11  
int z1 = 5;  
int z2 = 5;  
int z = (++z1) + (z2++);  
//U ovom momentu z će imati vrednost 11! z1 i z2 će imati  
vrednost 6  
//Ovo se desilo jer ++z1 je uvećao z1 na 6 odmah, zatim ga  
je sabrao sa z2, što je 5, pa zatim  
//tu vrednost (11) sačuvao u promenjivu z, a tek nakon toga  
je uvećao z2 na 6!!  
  
int w = 10;  
w--; //Analogno, w će imati vrednost 9
```

4. Relacioni operatori

Rešenje svakog relacionog operatora je uvek tipa boolean!

Razlikujemo više relacionih operatora

- Poredjenje jednakosti `==` | infiksno

```
boolean b = 5 == 3; //b je false  
b = 5 == 5; //b je true  
b = 5 == 6; //b je false  
boolean b1 = true == false //ako i samo ako -> vrednost b1  
je false!
```

- Manje (manje ili jednako) `<=` | infiksno

```
boolean b = 5 <= 3; //b je false
b = 5 <= 5; //b je true
b = 5 <= 6; //b je false
```

- Strogo manje ``<`` | infiksno
``java

```
boolean b = 5 < 3; //b je false
b = 5 < 5; //b je false
b = 5 < 6; //b je true
```

- Veće (veće ili jednako) >= | infiksno

```
boolean b = 5 >= 3; //b je true
b = 5 >= 5; //b je true
b = 5 >= 6; //b je false
```

- Strogo veće > | infiksno

```
int x = 5;
boolean b = x > 3; //b je true
b = x > 5; //b je false
b = x > 6; //b je false
```

5. Logički operatori

I ovde je rešenje uvek logički literal!

- (Logička) negacija (ne) ! | infiksno

```

/*
!|  p    |  !p
-----
   true  |  false
   false |  true
*/
boolean b = !true; //resnje je false
b = !(2 > 3); //resenje je true

```

- (Logička) konjukcija (i) `&&` | infiksno

```

/*
&&      | true  false
-----
true     | true  false
false    | false false
*/
boolean b = true && false; //resenje je false
b = (5 == 3) && (5 < 2); //resenje je false
b = (true == true) && true; //resenje je true

```

- (Logička) disjunkcija (ili) `||` | infiksno

```

/*
||      | true  false
-----
true     | true  true
false    | true  false
*/
boolean b = true || false; //resenje je true
b = (5 == 3) || (5 < 2); //resenje je false

```

6. Bitovni operatori

Resenja su logički literali ili zadati literali sa svojim bitovima reorganizovanim

- Bitovna negacija `~` | prefiksno
Negira (obrće) svaki bit

```
~ | true  false
-----
   | false true

~(01011) = 10100
```

- Bitovna konjukcija `&` | infiksno
Konjunktuje bit po bit. 1 interpretira kao tačno, 0 kao netačno.

```
& | true  false
-----
true | true  false
false | false false

01011
| 10010
-----
00010
```

- Bitovna disjunkcija `|` | infiksno
Disjunktuje bit po bit. 1 interpretira kao tačno, 0 kao netačno

```
| | true  false
-----
```

```

true  | true  true
false | true  false

```

```

  01011
| 10010
-----
 11011

```

- Bitovna ekskluzivna disjunkcija (xor) `^` | infiksno
Ekskluzivno disjunktuje bit po bit. 1 interpretira kao tačno, 0 kao netačno

```

^  | true  false

```

```

-----

```

```

true  | false true
false | true  false

```

```

  01011
^ 10010
-----
 11001

```

- Aritmetičko pomeranje (bitova) u levo `<<` | infiksno
Bitovi se pomeraju onoliko mesta u levo koliko je to zadato drugim operandom aritmetičkog pomeranja u levo, tako da se umeće onoliko 0 kolika je vrednost drugog operanda na najnižim mestima.

```

11101001 << 1 = 11010010

```

```

11101001 << 3 = 01001000

```

- Aritmetičko pomeranje (bitova) u desno `>>` | infiksno
Bitovi se pomeraju onoliko mesta u desno koliko je to zadato drugim operandom aritemtičkog pomeranja u desno, tako da se zadržava znak broja .

```
11101001 >> 1 = 11110100  
01101001 >> 1 = 00110100  
10000001 >> 3 = 11110000
```

- Logičko pomeranje (bitova) u desno `>>>` | infiksno
Bitovi se pomeraju onoliko mesta u desno koliko je to zadato drugim operandom logičkog pomeranja u desno, tako da se umeću nule.

```
11101001 >>> 1 = 01110100  
11101001 >>> 2 = 00111010
```

7. Uslovni i instancioni operatori

- Uslovni operator dodele `?:` | ternarno
Dodeljuje jednu od dve zadate vrednosti u zavisnosti od logičkog uslova. Šablon za korišćenje ovog operatora je:

```
<tip_promenjive_X> <ime_promenjive> = <logički_uslov> ?  
<literal_tipa_X_1> : <literal_tipa_X_2>;  
gde se dodeljuje:  
<literal_tipa_X_1>; ukoliko je uslov ispunjen  
<literal_tipa_X_2>; ukoliko uslov nije ispunjen
```

```
boolean b1 = true, b2 = false;
int x1 = (b1 && b2) ? 10 : -5;
int x2 = (b1 || b2) ? 10 : -5;
//vrednost x1 = -5, posto je b1 && b2 = false
//vrednost x2 = 10, posto je b1 || b2 = true
```

- Instancioni operator `instanceof` | infiksno

Proverava da li je zadati objekat instanca neke klase i vraća logički literal kao rešenje. Objekat je instanca druge klase ako im se izvedeni i nominalni tip poklapaju ili ako je izvedeni tip n-ta potklasa nominalne klase.

```
boolean jesteInstancaOd = nekiObjekat instanceof
NekaKlasa;
```

Pored svega ovoga, moguće je i skratiti, tj objediniti ostale operatore sa operatorom dodele u jednu komandu. Takve komande su infiksne i izvrše zadatu operaciju sa prvim i drugim operandom i rešenje upišu u prvi operand.

Primeri:

```
```java
int x = 5;
x += 7; //Skraceno za x = x + 7.Vrednost x = 12
int y = 14;
int z = 2;
y /= z; //Skraceno za: y = y / z. Vrednos t = 7
```

Dokle god se vrednosti poklapaju sa tipom prvog operanda u opticaaj dolaze:

`+=, -=, /=, %=, ~=, &=, |=, ^=, <<=, >>=, >>>=`

Ključna reč final

Ukoliko želimo neku promenjivu da inicijalizujemo samo jedanput i da zagarantujemo da njena vrednost ostane nepromenjena tokom izvršavanja programa, drugim rečima ako želimo da kreiramo neku konstantu, koristimo ključnu reč `final`. Ključna reč `final` je **modifikator** i kao takva navodi se pre navodjenja tipa promenjive.

Definicija 1.1 (Modifikatori).

Modifikatori su ključne reči koji dodatno opisuju ponašanje klase, funkcija ili promenjivih. Modifikatori se uvek navode pre početka deklaracije klase, funkcije ili promenjive.

Po konvenciji, konstante u javi se pišu sa svim velikim slovima. Ukoliko želimo sa više reči da nazovemo našu konstantu, odvajamo ih sa dodnom crtom `_` i svaku reč pišemo sa svim velikim slovima.

Primer:

```
final double PI = 3.14;
final String PORUKA_DOBRODOSLICE = "Dobrodosli narode!";
final double E = 2.71;
final int MAX_POENA = 100;
final boolean ISTINA = true;
final double G = 9.81;
```

Primetimo da konstante ne moraju biti samo brojevi kao što smo na to navikli u matematici! Takođe, inicijalizaciju konstanti možemo da odložimo, ali nakon što je jednom inicijalizujemo, nemožemo je

inicijalizovati ponovo nikad više (ne možemo joj promeniti vrednost)!

```
final double KONSTANTA;  
final double PI = 3.14;  
final double TAU = 2 * PI;  
KONSTANTA = 5.0; //Sasvim dozvoljeno  
TAU = -100; //Greska, TAU je vec inicijalizovano!  
KONSTANTA = 123; //Greska, KONSTANTA je vec inicijalizovana!
```